

GLASBA

ZVOK

Zvok je vse kar slišimo. Glede na to, da lahko slišimo različne višine zvoka ga razdelimo v tri skupine :

- ŠUM je zvok, ki nima določene višine (šelestenje listov, mečkanje papirja, šum morja, veter, voda,...)
- TON je zvok, ki ima določeno višino. Če jih je malo (1,2,3) je to ton, če jih je več je to glasba. (ton lahko prikažemo z inštrumentom, glasom, udarcem po kozarcu, žvižganje na piščalko, vzklik, sirena,...)
- ZVEN je zvok, ki ima ali pa nima določeno višino (udarec po kovini, triangel, zvon)

Ton ima več lastnosti na primer:

- **višina tona** (sigurno poznaš lestvico, do, re, mi, fa, so,la,si,do)
- **dolžina tona** (kolko je ton dolg.. lahko takoj konča ali pa se vleče)
- **jakost tona** (kako je zvok "močen"al ga ful slišiš al malo)
- **barva tona** (al je ton npr. živ in si zamišljaš svetle barve, al pa mračen in si zamišljašš temne barve)
- **ton v prostoru** (kako ton odmeva v različnih zaprtih prostorih, in kako se v naravi takoj izgubi)

Višina tona je odvisna od frekvence(št. Hz. Na sekundo). Človeško uho sliši od 16 hz- 1600 hz. Psi, kiti, netopirji,... slišijo višje kot človeško uho. Več kot 1600hz = Ultrazvok, nižje od 1600 Hz. Pa infrazvok.

Barva tona (to sem že napisala) Nizki toni = temne barve ; visoki toni so svetle barve

Jakost tona je glasnost – gledamo jo v decibelih ; DB

- žepna ura je 20 DB
- pogovor v sobi je 40 DB
- hrup ulice je 80 DB
- rock koncert je 120 DB
- prag bolečine je 140 DB

HRUP JE NEPRIJETEN ZVOK.

LEPO PETJE

- drža mora biti vzravnana
- dihanje mora biti preponsko
- ne pretiravamo oz. se en deremo
- obvladamo besedilo
- poznamo melodijo
- pravilna tehnika odpiranja ust- artikuliramo besedilo
- upoštevamo dinamične skladbe (kako gre hitro)
- nimamo nič v ustih ☺

VOKALNA GLASBA – PETJE

- Ljudsko petje je preprosto petje, iz grla
- Šolano/ operno petje je šolano petje, solopetje (učijo se lepo petja, če gredo naprej v šolo bodo operni pevci)

PEVSKE ZASEDBE

VOKALNE ZASEDBE	INSTRUMENTALNE ZASEDBE
1. solist	Solo
2. duet	Duo
3. tercet	Trio
4. kvartet	Kvartet
5. kvintet	Kvintet
6. sekstet	Sekstet
7. Septet	Septet
8. Oktet	Oktet
9. Nonet	Nonet
10 in več .Komorna skupina	Komorna skupina

Če je več kot 20 al 25 (nevem točno)
Je pevski zbor(otroški, mladinski,
Mešani, ženski, moški,...)

Orkester (godalni, pihalni, simfonični,
gasilski, rtv, vojaški,...)

PEVSKI GLASOVI

MOŠKI :

- tenor
- bariton
- bas

ŽENSKI :

- sopran
- mezzo sopran
- alt

INŠTRUMENTANA GLASBA

Inštrumentalna glasba je glasba za inštrumente

GODALA: pri godalih imaš lok : violina, viola, violončelo, kontrabas

BRENKALA: s prsti igraš na strune: kitara, balalajka, benđo, citre, harfa

PIHALA: v pihala pihaš : (ustnik, telo, odmevnik) Piccolo, klarinet, oboa, fagot

TROBILA: v trobila trobiš : Trobenta, pozavna, rog, tuba

TOLKALA: udarjamo in stresamo: kraguljčki, bobni, ksilofon, triangel, palčke

INŠTRUMENTI S TIPKAMI: bele in črne tipke: klavir, harmonika, orgle

ELEKTRIČNI INŠTRUMENTI: priključimo na elektriko : električna kitara

VIRTUOZ = nekdo, ki dobro obvlada svoj inštrument in je zelo talentiran

IMPROVIZACIJA = sprotno izmišljanje melodije(okvir mora bit znan)

TU SI NA INTERNETU PREBERI IN IZPIŠI NEKAJ O VICTOR-ju BORGE-ju!! ☺

GLASBA je :

-INSTRUMENTALNA

-VOKALNA

- VOKALNO- INSTRUMENTALNA

- PLESNA

LJUDSKA GLASBA

Delimo jo na tri dele: Pesem , instrument, ples.

ZNAŠILNOSTI LJUDSKE PESMI :

Avtor ni znan

Več variant iste pesmi (iz roda v rod se spreminja)

Pojejo jo rpreprosti ljudje

Pojejo jo v skupini, družabno srečanje

Pojejo v narečju

Pojejo o običajih, oravilih, naravi, vojski, svatovščini, ljubezni, zabavi...

MELODIJA PESMI:

Je preprosta

Nastaja skupaj z besedilom

Pojejo jo po spominu – ni zapisana

LJUDSKI PLES

Je običajno ob petju in inštrumentih. Plešejo v paru ali v skupini.

LJUDSKI INSTRUMENTI

So preprosti, da so lahko dostopni širšemu krogu ljudi :piščali, bobni, palčke, ribežnik, nunalca, glavnik, trava, raglja, lončeni bas, rog iz lubja, ropotuljice, lonci, harmonika, kontrabas, violina, orgljice.

ZAPIS GLASBE

Glasbo so začeli zapisovati, ko se je glasba razvila zaradi tega, ker so jo hoteli ohraniti.

Grafični zapis glasbe je bil že pred našim štetjem

Grki v antiki (100-200 p.n.š) so jo že zapisovali skupaj z besedilom pisali so čudne znake na papirus in na kamen.

6. st. našega štetja nastanejo NEVME (1 zapis) srednji vek .

NEVME = . ; - ; ~

Okoli leta 1000 je nevme dal v sistem en menih →

Guido Arteški iz Ameca:

1. Nevme je dal v notno črtovje iz 4 črt.
2. zapisal je tudi notni ključ
3. poimenoval je note (solmizacija) do, re mi...

1600 nastanejo note kot jih poznamo danes.

Danes pa poznamo note z grafičnimi znaki (npr. če hočemo v glasbo dodati sireno, praskanje po steklu ,...) znake se mi sami izmislimo... obvezno legena!

ZDEJ TU PRIDE NAKAJ KAR JS NIMAM : NOVOSTI GLASBE V 20 ST., IMPRESIONIZEM in EKSPRESIONIZEM.. PRAŠAJ KAJO ZA TO, MISLIM DA IMATO ŽE VSE SKENIRANO ☺

GLASBA SKOZI ZGODOVINO

PRAZGODOVINA: preprosta glasba jamskega človeka; PALEOLITSKA PIŠČAL, kamni palice oz. kar je našel v naravi, oponašali so naravo in živali pri petju.

STARI VEK: (3000. p.n.š → n.š) Kitajci (prva lestvica, ki se je imenovala PANTATONIKA), Egipčani, Mezopotanci, Indijci
Grki in Rimljani (antika) njihovi instrumenti to : LIRA, piščal, bobni.

SREDNJI VEK: (5. st- 15st.) CERKVENO PETJE, zapis glasbe.

Trubadurji so bili vitezi (višji sloj), k so širili POSVETNO glasbo po gradovih, so peli, izmišljevali besedila, plesali, igrali na instrumente. Takrat so obstajali

tudi trubadurji nižjega sloja, hodili so po vaseh in mestih in so peli v DOMAČEM jeziku ... POPOTNI GLASBENIKI!

CARMINA BURANA je zbirka besedil iz srednjega veka. To so posvetne pesmi ki govorijo o ljubezni, sreči, naravi,... Carl Orff je naredil izbor 25 pesmi in jih uglasil- isti naslov in isti, Latinski jezik. Mi smo poslušali pesem O sreča (O fortuna).

Napisana je kot SCENSKA KANTATA. Petje 25 pesmi na odru.

TEME PESMI O SREČA: kolo sreče –dobro in zlo, figure sreče, voz z okostnjaki, figura sreče zapleše s smrtnikom, kar nam pove da vsak, ne glede na ta kaj ima in ali je reven ali bogat na koncu umre

GLASBA PESMI: Zasedba: simfonični orkester z ojačanimi tolkali + mešani zbor.

Značilnost: na začetku je zelo tiha in zamorjena..

RENASANSA: (pomeni ponovni prerod) 15stol- 16 stol. Središče Renesanse je Italija.

Predstavniki: Giovanni Palestrina, Orlando di Lasso, Jakob Petelin Gallus.

- Če je za srednji vek značilno ENOGLASJE je za RENESANSO ZNAČILNO VEČGLASJE!
- Enoglasje = ko več ljudi pojejo eno melodijo.
- VEČGLASJE= več ljudi pojejo dve različni melodiji ali višini.

HOMOFONIJA: Poje se le **ENA** melodija

POLIFONIJA: pojejo se **VSE VEČ** melodij.

Za renesanso je značilno zborovsko petje- zlata doba zborovskega petja

V renesansi poznamo tri oblike skladb:

- MOTET (cerkvena skladba- jo pojejo in je iz ENEGA dela)

- MAŠA (cerkvena skladba-jo pojejo v večglasju)

- MADRIGAL (je posvetna skladba, izvajajo jo z instrumenti in zraven pojejo)

Inštrumenti v renesansi so : orgle(10 stol.), Lutnja, Harfa, Fidel.

NA NETU SI PREBERI NEKI O JAKOBU PETELINU GALLUSU! 😊

BAROK: (1600-1750). Središče baroka je v Italiji. Tudi v barok v glasbi je kičast,kot v umetnosti. Dodajajo drobne note- okraske.

GLASBENIKI: Giuseppe Tartini, Antonio Vivaldi, Claudio Monteverdi, Johann Sebastian Bach, Georg Friderich Händel

GLASBENE OBLIKE: opera, sonata, simfonija, suita, koncert → inštrumentalna glasba je bila pomembnejša

INŠTRUMENTI : godala, orglje, čembalo

V baroku nastane prvi orkester (godal) v mestu Benetke, na začetku baroka pa tudi opera. Okoli leta 1637 nastanejo gledališča, kjer se izvajajo opere. V baroku skladatelji uporabljajo FORTE, PIANO , hitrost je pa srednja.

OPERA V BAROKU:

1507 nastane prva opera. Skladatelj je MONTEVERDI naslov opere pa je ORFEJ. Orfej je bil dober pevec. Umrla mu je žena. Šel je v podzemlje da bi dobil ženo nazaj, bog podzemlja je želel da mu nekaj zapoje in potem se bo odločil čemu jo vrne ali ne. Odločil se je da mu jo vrne samo če se med odhodom nikoli ne obrne da jo pogleda. On se obrne, da se prepriča, da ima ženo za samo in tako jo izgubi za vedno.

OPERA JE GLASBENO ODERSKO DELO.

PREBERI SI NEKAJ O GIUSEPPEJU TARTINIJU! 😊

GLASBENA OBLIKA KONCERT : (VIVALDI – Pomlad)

Vivaldijeva Pomlad je po obliki Koncest. Pri Koncertu se izmenjuje več delov večjeka in manjšega števila glasbil v simfoničnem orkestru.

SONATA se pojavi v baroku vendar dobi dokončno obliko v klasicizmu. To je glasba za en inštrument, je daljša skladba in ima več delov. Ti deli se imenujejo SONATNI STAVKI. (v baroku so 3-je v klasivizmu 4-je)

1= allegro

2=Andante

3=Menuet → vrinjeni stavek – do bethovna ki ga spremeni in ga poimenuje SCHERZO.

4=allegro

SONATNI STAVEK JE DEL SONATE KI JE SESTAVLJEN IZ 3H DELOV → EKSPOZICIJA, IZPELJAVA, REPRIZA 8 KODA)

KLASICIZEM: 1750-1827

Skladatelji : Wolfgang Amadeus Mozart, Ludvik Van Bethoveen, Josiph Hayden. Središče dogajanja je Dunaj.

NOVOST GLASBE KLASICIZMA

- koncertna dvorana (v baroku so igrali na dvorih) koncertn dvorana je bila za srednji sloj: meščanstvo, bogati so imeli svoje dvorane in so glasbenike povabili k sebi, da so jim igrali

- vstopnice
- častnik-časopis (pisali so o glasbeni kulturi, koncertih)
- glasbeni kritik- ni bil šolan o glasbi, ocenjeval je po odvihu publike.
- glasbena šola: za srednji sloj (bogati so poklicali glasbenika k sebi, da jih je poučil- barok) GLASBILA : ČEMBALI,, KLAVIR, VIOLINA
- orkester: večji orkester: vse skupine instrumentov → to je bila osnova za simfonični orkeste, ki se je ohranila do danes(v baroku samo godala)
- novi inštrumenti: klavir, Klarinet, pavke
- mecen :umetnik : sponzor enemu glasbeniku (bogat ljubitelj umetnosti, denarno pomaga v zameno pa dobi posvetilo, igranje,...)

OPERA: Kdo sodeluje?

Nastopajoči : orkester, pevci, baletniki

Sodelujoči: koreograf, scenograf, kostumografi, maskerji, režiser, frizer, tonski omjster, dirigent, zborovodja, korepetitor (Igra na klavir za pevca, ko se uči),

...

Kdaj se pojavi ?--> 1667 ~ Barok, italija, benetke

- dečke so kastrirali, da so imeli višji glas, ženske niso smele peti ...

OPERO DELIMO NA :

Uvertura: samo orkester igra, zavese so spuščene, pevci še ne nastopijo

Finale(konec): orkester igra,pevci pojejo.

Dejanja : Vmes → Prizori : Aria, duet, tercet, recitativ, zbor, ansambel,...

Arija : poje en sam, najboljši pevec in je najzahtevnejši del opere.

Recitativ: petje ki oponaša govor.

* besedilo, ki je napisano za opero je LIBRETTO.

ROMANTIKA:

OPERA V ROMANTIKI

Opera v romantiki se bistveno ne razlikuje od tiste v baroku.

Po vsebini ločimo dve vrsti opere→

BUFFA- komična, šaljiva, smešna

SERIA- resna

* po OBLIKI ločimo dve→

ŠTEVILČNA- iz več delov(→ giuseppe verdi) se nadaljuje iu prejšnjega obdobja

PREKOMPONIRANA- je iz enega dela, glasbe in besedilo sta enakovredna (Richard Wagner- operni reformator)

Operni skladatelji romantike: Giuseppe Verdi, richard Wagner, Bedrich Smetana, Gioacchino Rossini, Georges Bizet, Giacchomo Puccini.

Današnja zasanjanost, ljubezen se izraža v romantiki. V odspredu romantične glsbe je čustvo (ljubezen sreča, jeza,...) Romantika nima središča. Skladatelji v svojih skladbah zalo radi povdarjajo narodnost (vključijo narodno glasbo) Programska glasba ja to, da ima skladba vsebinooz. V ozadnju je vsebina (Vltava)

Programska glasba v romantiki:
Ima vsebino : naravna, razstava slik

Vltava- bedrik smetana
Slike z rastave- musorski

Že v baroku- vivaldijevi 4 letni časi

ZABAVNA GLASBA

Zabavna glasba je glasba z veselo vsebino oz. je razvedrilna.je preprosta, sproščujoča. Vsako obdobje je imelo svojo zabavno glasbo

OPERETTA → oder,petje, ples igra, kot pri operi, razlikuje se le v dolžini in v vsebini. Operetta se začne v Parizu leta 1855. Prvi jo je napisal Jacques Offenbach- Orfej v podzemlju, spremenil je konec, tako da je vesel.Takoj za Parizon je tudi dunaj središče operette, Johand Straus Ml.-> Netopir Oz. četvorka

MJUZIKEL: Odvija se na odru,, je lahkotna vsebina. Začne se v Ameriki; Hear, Grease,... V odspredu je ples, petje in recitiranje, instrumentna gladsba je bolj v ozadnju.

PLES

Ples je miganje telesa v ritmu glasbe, govorica telesa ki se prepleta skozi govorico glasbe.

Pozamo latinskoameriške plese, ulične plese, klasične, ljudske, standardne,... Plesi : sirtaki, polka, valčekrock and roll, kolo,...